

Ürün Raporu

SU ÜRÜNLERİ

2020

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

Ürün Raporu
SU ÜRÜNLERİ
2020

Hazırlayan

Fatma Tuğba ÇÖTELİ
Ziraat Yüksek Mühendisi

fatmatugba.coteli@tarimorman.gov.tr

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

TEPGE YAYIN NO: 317
ISBN: 978-605-7599-43-8

Ekim 2020

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah.
Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5458

© TEPGE

Her Hakkı Saklıdır

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.

Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.

Tablo ve grafiklerdeki rakamların bir bölümü desimalli kullanıldığından ara ya da alt toplamları genel toplamları ile farklılık gösterebilir.

Yayın içerisindeki istatistik veriler hazırlandığı dönemde ilgili kaynaklardan elde edilen yayınlanmış son veriler olup sonraki dönemlerde, yapılan güncellemelerden dolayı farklılıklar olabilir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	İV
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
1. GİRİŞ	1
2. DÜNYADA DURUM.....	2
2.1. Dünya Su Ürünleri Üretimi	2
2.1.1 Dünya Su Ürünleri Avcılığı	3
2.1.2 Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliği	3
2.2. Tüketim	4
2.3. Dış Ticaret	4
2.3.1 İhracat.....	4
2.3.2. İthalat.....	5
2.3.3. Dünya Su Ürünleri Fiyatları	5
3. TÜRKİYE’DE DURUM.....	6
3.1. Türkiye Su Ürünleri Üretimi	6
3.1.2. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği	7
3.1.3. Türkiye Su Ürünleri Avcılığı	9
3.2. Tüketim	10
3.3. Dış Ticaret	10
3.3.1 İthalat.....	11
3.3.2. İhracat.....	11
3.4. Su Ürünleri Fiyatları.....	12
3.5. Türkiye’de Su Ürünleri Destekleme Politikaları.....	13
3.6. Su Ürünleri Yetiştiricilik Yem Fiyatları.....	13
4. GENEL DEĞERLENDİRME.....	15
5. EK TABLOLAR	17
KAYNAKLAR.....	22

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Dünya Su Ürünleri Üretimi (ton).....	2
Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Su Ürünleri Üretimi (ton)	2
Tablo 3. Dünya Su Ürünleri Avcılık Üretimi (ton)	3
Tablo 4. Dünya Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretimi (ton).....	4
Tablo 5. Dünya Su Ürünleri İhracatı (ton)	5
Tablo 6. Dünya Su Ürünleri İthalatı (ton)	5
Tablo 7. Türkiye Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Değerleri	6
Tablo 8. Türkiye Su ürünleri Yetiştiriciliği Miktarı (ton)	7
Tablo 9. İllere Göre Su ürünleri Yetiştiriciliği (ton)	7
Tablo 10. Türlerine Göre Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı (ton)	8
Tablo 11. Su Ürünleri Avcılık Miktarı (ton)	9
Tablo 12. Denizlere Göre Avcılık Miktarı (ton)	9
Tablo 13. Türlerine Göre Avcılık Miktarı (ton)	10
Tablo 14. Su Ürünleri Tüketim Miktarları	10
Tablo 15. Su Ürünleri Dış Ticareti	11
Tablo 16. Su Ürünleri İthalat Miktarı (ton)	11
Tablo 17. Su Ürünleri İhracat Miktarı (ton)	12
Tablo 18. Su Ürünleri Yetiştiricilik Fiyatları (TL/Kg).....	12
Tablo 19. Türkiye Su Ürünleri (avcılık) Fiyatları (TL/Kg).....	13
Tablo 20. Balık Yem Fiyatları (Kg/TL)	14
Ek Tablo 1. Dünya Avcılık Miktarı (ton).....	17
Ek Tablo 2. Dünya Yetiştiricilik Miktarı (ton).....	17
Ek Tablo 3. Dünya İthalat Miktarı (ton).....	18
Ek Tablo 4. Dünya İthalat Değeri (1000\$).....	18
Ek Tablo 5. Dünya İhracat Miktarı (ton).....	19
Ek Tablo 6. Dünya İhracat Değeri (1000\$).....	19
Ek Tablo 7. Türkiye İthalat Miktarı (ton).....	20
Ek Tablo 8. Türkiye İthalat Değer (1000\$).....	20
Ek Tablo 9. Türkiye İhracat Miktarı (ton).....	21
Ek Tablo 10. Türkiye İhracat Değer (1000\$).....	21

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dünya Su Ürünleri Avcılık-Yeşitiricilik Üretim Miktarı (ton).....	2
Şekil 2. Dünya Su Üretiminin Önemli Ülkelere Göre Dağılımı (2018).....	3
Şekil 3. Türkiye Avcılık ve Yeşitiricilik Miktarları (ton)	6
Şekil 4. Denizlerde Yeşitiricilik Yapılan Önemli İller	8
Şekil 5. İçsularda Yeşitiricilik Yapılan Önemli İller.....	8
Şekil 6. Türlerine Göre Su Ürünleri Yeşitiricilik Üretim Miktarı Oranları (%).....	9
Şekil 7. Türkiye Su ürünleri Yeşitiricilik Üretici Fiyatları (TL/kg).....	12
Şekil8. Türkiye Su Ürünleri Avcılık Üretici Fiyatları (TL/Kg)	13

1.GİRİŞ

Günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde insanlar, beslenmelerine çok dikkat etmekte ve beslenme alışkanlıklarında sağlık açısından uygun gıdaları seçmeye özen göstermektedirler. Bu gıdalar içerisinde balık; zengin protein içeriği ve yapısında bulunan çoklu doymamış yağ asitleri ile vücudun temel besin maddesi ihtiyacını karşılamakta, insan fizyolojisi ve metabolik fonksiyonları üzerinde olumlu etki yapması yönüyle sağlıklı bir yaşam sürdürmede önemli besin maddeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Kaya ve diğ, 2004).

Dünyanın en büyük hayvansal protein kaynaklarından biri olan su ürünleri, sektör olarak günümüzde tüm ülkelerin ekonomisine sürekli girdi sağlayan önemli sektörlerden biridir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından 2016 yılında yayımlanan raporda gıda tarım ürünleri üretimi içerisinde en hızlı büyümeyi su ürünleri yetiştiricilik üretiminin göstermiş olduğu kaydedilmiştir. Aynı şekilde Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2018 yılı raporunda tarım sektöründe son yıllarda en fazla gelişim gösteren sektörün su ürünleri sektörü olduğunu açıklamıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de su ürünleri üretimi avcılık ve yetiştiricilik olarak iki üretim modülüne bağlıdır. Ülkemizin üç tarafında bulunan farklı özelliklere sahip denizler, balıkçılık alanının en önemli kısmını oluşturmaktadır. Denizlerimiz sıcaklık ve tuzluluk açısından farklı özellikler göstermekte olup, toplam kıyı şeridi uzunluğu 8 bin 333 km'dir. Ülkemizdeki denizlerin farklı özelliklerde olması hem avcılığa hem de bu denizlerde yetiştiricilik yapılmasına da imkan tanımaktadır.

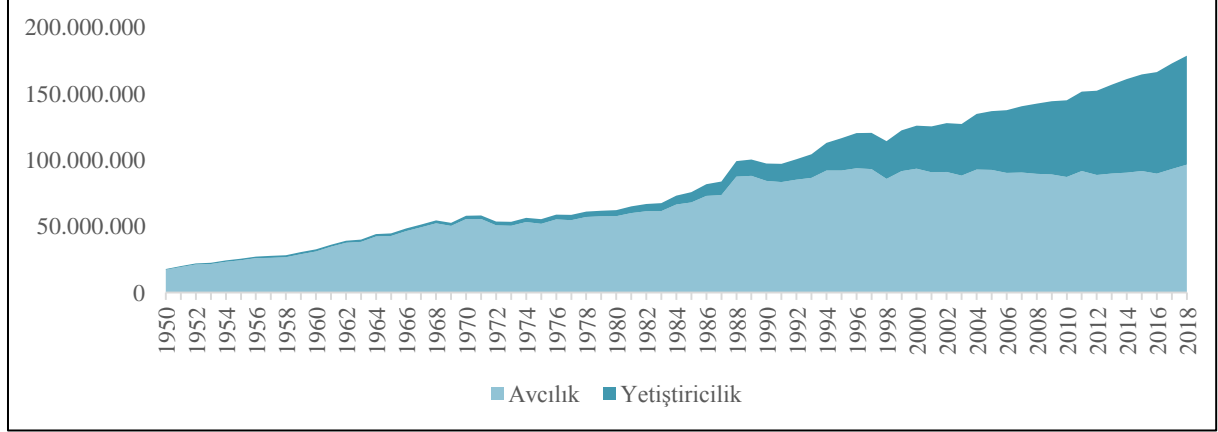
Yetiştiricilik bakımından önem taşıyan içsular arasında; 200 kadar doğal göl, 300'ü aşkın baraj gölü, 750 civarında gölet ve 33 büyük akarsu bulunmaktadır. İçsular sadece avcılık açısından değil, yetiştiricilik açısından da önem taşımaktadır. Ülkemizde ekonomik öneme sahip tür sayısı 100 civarındadır.

Bu raporda dünya ve Türkiye'de avcılık ve yetiştiricilik yoluyla elde edilen su ürünleri üretimi ve dış ticaretinin yanında su ürünleri sektörünün durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünya Su Ürünleri Üretimi

Son 50 yılda hızlı bir gelişme gösteren su ürünleri sektörü, uluslararası ticaretteki payı ile hem günümüzün küresel balıkçılığında önemli rol almış hem de küresel ekonomide itici güç olarak kendini göstermiştir. Balık ve balık ürünleri ihracatı birçok ülkenin ekonomisinde önemli yer tutmaktadır.

Şekil 1. Dünya Su Ürünleri Avcılık-Yetiştiricilik Üretim Miktarı (ton), Kaynak: FAO, 2020.

Tablo 1. Dünya Su Ürünleri Üretimi (ton)

Yıllar	Avcılık Miktarı	Yetiştiricilik Miktarı	Toplam Miktarı
2014	90.383.193	70.554.125	160.937.318
2015	91.611.809	72.812.262	164.424.071
2016	89.628.685	76.557.980	166.186.665
2017	93.117.193	79.610.229	172.727.422
2018	96.429.088	82.121.853	178.550.941

Kaynak: FAO, 2020.

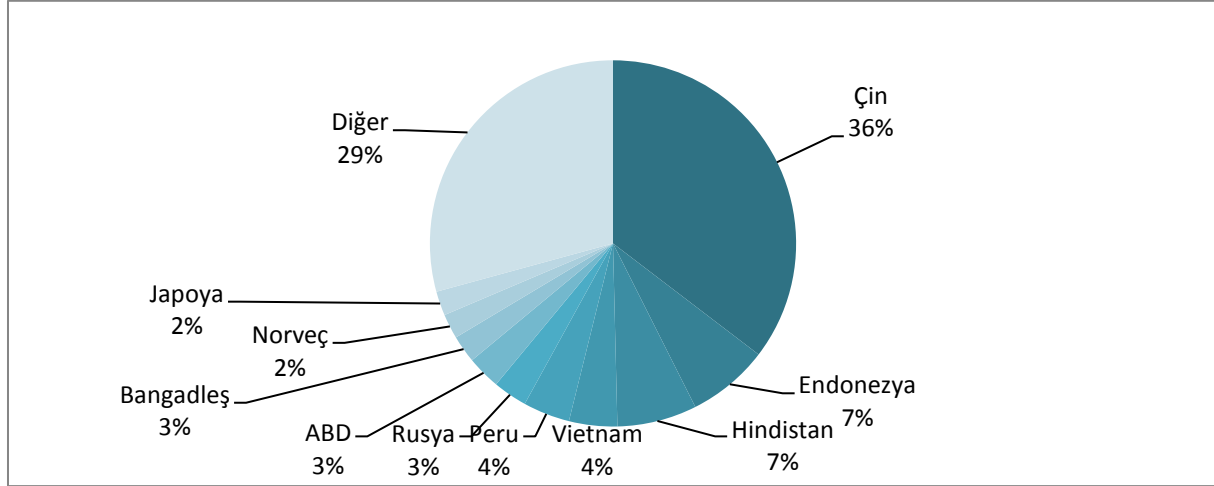
Dünya toplam su ürünleri üretimine yıllar itibarıyla bakıldığında avlanan su ürünleri miktarında dalgalanmalar varken, yetiştiricilik üretiminin yıllar içinde yükselen bir ivme ile arttığı görülmektedir.

Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Su Ürünleri Üretimi (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	58.416.749	60.135.981	61.605.134	62.198.085	62.207.599
Endonezya	10.758.188	11.070.888	11.495.213	12.307.666	12.668.063
Hindistan	9.870.603	10.103.388	10.876.366	11.711.313	12.386.253
Vietnam	6.083.477	6.322.990	6.648.243	7.136.167	7.481.039
Peru	3.688.640	4.915.025	3.897.164	4.257.871	7.273.415
Rusya	4.420.310	4.609.177	4.932.184	5.049.531	5.308.363
ABD	5.406.023	5.466.360	5.348.349	5.473.700	5.212.754
Bangladeş	3.548.115	3.684.245	3.878.324	4.134.436	4.276.641
Norveç	3.634.194	3.674.709	3.359.975	3.686.996	3.843.920
Japonya	4.286.968	4.109.526	3.876.920	3.821.112	3.773.800
Tayland	2.567.900	2.421.693	2.493.217	2.394.421	2.598.000
Türkiye	536.516	670.873	585.657	627.797	625.776
Diğer	47.996.117	47.482.203	47.462.893	50.213.810	51.198.421
Dünya	160.937.000	164.424.071	166.186.665	172.727.422	178.550.941

Kaynak: FAO, 2020.

Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından 2018 yılında dünya su ürünleri üretimi bir önceki yıla göre %3,30'lık artışla 178,5 milyon ton olarak açıklanmıştır. Dünya üretimi ülkeler bazında değerlendirildiğinde üretimin homojen bir şekilde dağılmadığı, özellikle Asya kıtasının sektörde açık ara önde olduğu net şekilde görülmektedir. Çin, Dünya su ürünleri üretiminde toplam üretimin %35'ini oluşturarak (62,2 milyon ton) lider konumda olup Çin'i Endonezya, Hindistan, Vietnam ve Peru izlemektedir.

Şekil 2. Dünya Su Üretiminin Önemli Ülkelere Göre Dağılımı (2018), Kaynak: FAO, 2020.

2.1.1 Dünya Su Ürünleri Avcılığı

FAO verilerine göre; son beş yıldır, deniz ve iç su avcılığı toplam üretimi 90 milyon ton seviyelerinde seyretmektedir. Avcılık üretim miktarında Çin en büyük paya sahip olup (%15,2), Çin'i Endonezya, Peru, Hindistan, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Vietnam takip etmektedir. Su ürünleri üretiminin %54'ü avcılık yoluyla elde edilirken, avcılığın %51'i Asya kıtasında gerçekleştirilmektedir.

Tablo 3. Dünya Su Ürünleri Avcılık Üretimi (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	16.117.816	16.386.165	15.787.555	15.373.195	14.647.820
Endonezya	6.459.893	6.690.918	6.543.195	6.736.980	7.216.257
Peru	3.573.371	4.824.050	3.796.978	4.157.414	7.169.817
Hindistan	4.980.603	4.843.388	5.176.369	5.531.313	5.320.253
Rusya	4.259.096	4.457.163	4.759.392	4.864.504	5.108.858
ABD	4.984.834	5.040.358	4.903.670	5.034.030	4.744.569
Vietnam	2.743.462	2.860.638	3.077.841	3.315.207	3.347.039
Japonya	3.639.028	3.404.055	3.200.094	3.205.754	3.130.925
Şili	2.175.459	1.786.249	1.497.230	1.918.958	2.122.431
Filipinler	2.249.413	2.154.541	2.027.728	1.889.638	2.052.161
Diğer	36.898.521	36.870.414	36.824.815	38.711.689	39.079.979
Dünya	90.383.193	91.611.809	89.628.685	93.117.193	96.429.088

Kaynak: FAO, 2020.

2.1.2 Dünyada Su Ürünleri Yetiştiriciliği

2018 yılında 178,6 milyon ton olarak gerçekleşen dünya su ürünleri üretiminin, 82 milyon tonu (%46) yetiştiricilikten elde edilmiştir. Yetiştiricilik üretiminin 31milyon tonu denizden, 51 milyon tonu iç sulardan sağlanmıştır. Yetiştiricilik yoluyla en çok su ürünleri üretimi olan Çin, 2018 yılında 48 milyon ton ile dünya toplam üretiminin %58'ini üretmiştir.

Tablo 4. Dünya Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretimi (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	42.298.933	43.749.817	45.817.580	46.824.891	47.559.779
Hindistan	4.890.000	5.260.000	5.700.000	6.180.000	7.066.000
Endonezya	4.298.295	4.379.970	4.952.018	5.570.686	5.451.806
Vietnam	3.340.015	3.462.352	3.570.402	3.820.960	4.134.000
Bangladeş	1.956.925	2.060.408	2.203.554	2.333.352	2.405.416
Mısır	1.137.091	1.174.831	1.370.660	1.451.841	1.561.457
Norveç	1.332.497	1.380.839	1.326.157	1.308.485	1.354.941
Şili	1.214.523	1.045.790	1.035.254	1.202.948	1.266.054
Myanmar	962.156	997.306	1.017.614	1.048.692	1.130.350
Tayland	897.865	920.323	962.673	893.974	890.864
Diğer	8.225.825	8.380.626	8.602.068	8.974.400	9.301.186
Dünya	70.554.125	72.812.262	76.557.980	79.610.229	82.121.853

Kaynak: FAO, 2020.

2.2. Tüketim

2018 yılında, toplam su ürünleri üretiminin yaklaşık 179 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu üretim miktarının 156 milyon tonu doğrudan gıda temini için kullanılırken, geriye kalan 22 milyon tonu ise, başta balık unu ve balık yağı üretimi olmak üzere gıda dışı ürünlerin üretiminde kullanılmıştır. Dünya genelinde bakıldığında 2017 yılında hayvansal protein ihtiyacının%17'sinin balıktan karşıladığı ve bu rakamın tüketilen tüm proteinlerin %7'sine denk geldiği tespit edilmiştir (FAO, 2020).

Dünyada balık tüketimi, 1961 yılında kişi başına 9,0 kg iken, 2018'de 20,5 kg'a ulaşmıştır. Bölgeler ve ülkeler arasında balık tüketim miktarı farklılıklar göstermekle beraber belirli eğilimler tespit edilmiştir. 2017 yılı verilerine göre gelişmiş ülkelerde kişi başına balık tüketimi 24,4 kg iken gelişmekte olan ülkelerde kişi başına 19,4 kg, gelişmemiş ülkeler kişi başına 12,6 kg'a ulaşmıştır. Düşük gelirli, gıda açığı bulunan ülkelerde balık tüketimi 2017'de 9,3 kg olarak tespit edilmiştir (FAO, 2020).

2.3. Dış Ticaret

Su ürünleri, dünyada en çok ticareti yapılan gıda ürünlerinden birisidir. 2018 yılında toplam üretimin %38'ini oluşturan 67 milyon ton balık ve su ürünleri uluslararası ticarete konu olmuştur (FAO, 2020). Çin, su ürünleri sektöründe en büyük üretici olmanın yanı sıra, 2002 yılından bu güne kadar en büyük ihracatçı ve 2011'den beri üçüncü büyük ithalatçı ülke konumunu korumaktadır.

2.3.1 İhracat

Su ürünleri ihracatında son on yıldır lider konumda bulunan Çin uluslararası su ürünleri ihracatının %10'unu gerçekleştirmektedir. Çin'i Norveç, Rusya, Vietnam ve ABD izlemekte olup Türkiye 2018 yılında gerçekleştirdiği 178 bin ton ihracat ile dünya sıralamasında 60. ülke olmuştur.

2018 yılında Dünya genelinde 41,5 milyon ton su ürünleri ihracatının mali değeri 167 milyar dolardır. Su ürünleri ihracatı, 2018 yılında 166 milyar dolar ile tarım ürünleri (orman ürünleri hariç) ihracat değerinin yaklaşık yüzde 11'ini oluşturmaktadır (FAO, 2020).

Tablo 5. Dünya Su Ürünleri İhracatı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	4.097.809	3.999.296	4.173.900	4.274.503	4.250.354
Norveç	2.676.762	2.632.731	2.449.962	2.632.020	2.727.215
Rusya	1.793.548	1.879.379	1.994.626	2.221.395	2.330.007
Vietnam	1.714.701	1.596.160	1.665.798	1.823.542	1.717.841
Peru	1.481.520	1.230.631	1.049.583	1.571.649	1.600.177
ABD	1.765.957	1.613.815	1.539.549	1.706.546	1.537.232
Hollanda	1.134.866	1.151.588	1.199.890	1.429.915	1.518.603
Hindistan	1.068.230	1.011.920	1.075.065	1.409.386	1.436.108
Tayland	1.664.372	1.545.968	1.515.437	1.354.237	1.394.091
Şili	1.333.989	1.230.251	1.174.984	1.232.901	1.385.954
Diğer	20.894.329	20.590.608	19.294.525	20.549.216	21.649.371
Dünya	37.911.382	36.886.187	37.133.319	40.205.310	41.546.953

Kaynak: FAO, 2020.

2.3.2. İthalat

2018 yılı verilerine göre su ürünleri ithalatında ilk sırada 5,3 milyon ton ile Çin gelmekte olup, 2,9 milyon ton ile ABD ikinci ülke konumundadır. Dünya geneline bakıldığında 39,8 milyon ton su ürünleri ithalatı mali değeri 162 milyar dolardır.

Tablo 6. Dünya Su Ürünleri İthalatı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	4.279.265	4.073.239	4.019.939	4.875.918	5.208.261
ABD	2.590.612	2.649.406	2.733.021	2.808.762	2.892.634
Japonya	2.532.091	2.477.897	2.375.153	2.467.071	2.372.128
Tayland	1.624.878	1.620.658	1.868.170	1.924.536	2.129.605
İspanya	1.617.854	1.669.245	1.715.516	1.768.442	1.766.380
Kore	1.352.703	1.400.238	1.436.649	1.479.637	1.555.022
Danimarka	1.382.484	1.383.377	1.500.899	1.377.571	1.430.974
Fransa	1.121.097	1.130.650	1.151.490	1.183.611	1.204.221
Almanya	1.303.765	1.206.889	1.241.760	1.157.561	1.173.045
İtalya	1.054.524	1.078.631	1.108.828	1.115.931	1.137.854
Diğer	18.638.559	17.849.068	17.770.647	18.509.542	18.987.039
Dünya	37.497.832	36.539.298	36.922.072	38.668.582	39.857.163

Kaynak: FAO,2020.

2018 yılında, su ürünleri toplam ithalatının yaklaşık %70'i gelişmiş ülkeler tarafından yapılmıştır.

2.3.3. Dünya Su Ürünleri Fiyatları

2018 yılı balık ithalatının ortalama değeri gelişmekte olan ülkeler kilogram başına 1,6 dolar (canlı ağırlık), olurken gelişmiş ülkelerde kilogram başına 3,4 dolar değer olarak gerçekleşmiştir. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe, fiyatların uzun vadede (2030'a kadar) yükselmesi beklenmektedir (FAO, 2020).

3. TÜRKİYE'DE DURUM

3.1. Türkiye Su ürünleri Üretimi

Su ürünleri üretimimiz geçmişte avcılık karakterli olmasına karşın, su ürünleri yetiştiriciliğinin üretim içindeki payı yıllar içinde artış göstermiştir.

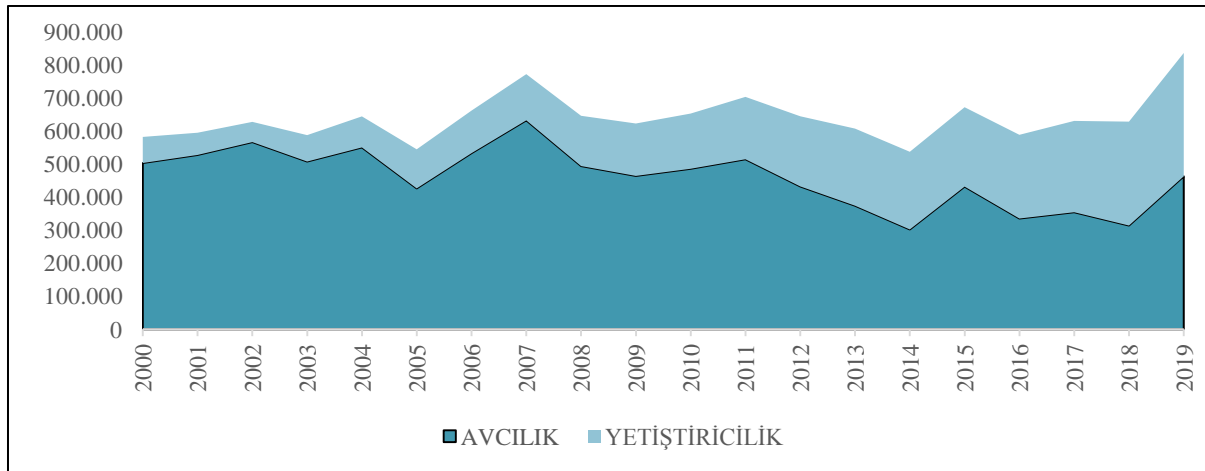
Türkiye'de son yıllarda yetiştiricilik sistemlerinde önemli gelişmeler olmuş, denizlerdeki balık çiftliklerinin açık ve derin sulara taşınması buradaki şartlara uygun yeni tekniklerin kullanılmasını zorunlu kılmış, buna bağlı olarak kafes boyutlarında ve yapılarında, ağ sistemlerinde, yemleme sistemlerinde dünya standartlarının üzerinde bir teknoloji uygulanarak iyileştirmeye gidilmiştir (Bilgüven ve Can, 2018).

Tablo 7. Türkiye Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Değerleri

Yıllar	Avcılık		Yetiştiricilik		Toplam	
	Miktar (ton)	Değer (₺)	Miktar (ton)	Değer (₺)	Miktar (ton)	Değer (₺)
2010	485.939	1.078.515.200	167.141	1.066.778.600	653.080	2.145.293.800
2011	514.755	1.143.272.172	188.790	1.270.028.140	703.545	2.413.300.312
2012	432.442	1.209.028.426	212.410	1.605.293.700	644.852	2.814.322.126
2013	374.121	1.188.432.525	233.394	1.704.471.151	607.515	2.892.903.676
2014	302.212	1.099.749.495	235.133	2.160.070.890	537.345	3.259.820.385
2015	431.907	1.245.020.381	240.334	2.569.208.590	672.241	3.814.228.971
2016	335.320	1.340.878.317	253.395	3.239.320.980	588.715	4.580.199.297
2017	354.318	1.535.702.592	276.502	4.049.199.270	630.820	5.584.901.862
2018	314.094	1.852.664.426	314.537	5.606.828.410	628.631	7.459.492.836
2019	463.168	2.380.414.908	373.356	7.694.124.480	836.524	10.074.539.388

Kaynak: TÜİK, 2020.

Türkiye'de su ürünleri üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %33 oranında artarak 836 bin 524 ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında avcılıkla yapılan üretim bir önceki yıla göre %47 artışla, son on yılın da rekor artışını göstererek 463.168 ton olmuştur. Bu büyük artışın kaynağı Doğu Karadeniz Bölgesi'nden çıkan hamsi miktarının fazla olmasıdır. Yetiştiricilik üretimi ise bir önceki yıla göre yine son yılların en büyük artışı ile %19 oranında 373.356 ton olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3. Türkiye Avcılık ve Yetiştiricilik Miktarları (ton), Kaynak: TÜİK, 2020.

3.1.2. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği

Türkiye’de su ürünleri üretiminin %44,6’sını yetiştiricilik ürünleri oluşturmaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliği bir önceki yıla göre %13,8 artış göstererek 373 bin 356 ton olarak gerçekleşmiştir. Yetiştiricilik üretiminin %69’u denizlerde %31’i iç sularda gerçekleşmiştir. Ülkemizdeki yetiştiricilik üretiminin neredeyse tamamı levrek, çipura ve alabalıktan oluşmaktadır.

Tablo 8. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği Miktarı (ton)

Yıllar	Denizlerde Yetiştiricilik	İç Sularda Yetiştiricilik	Toplam
2010	88.573	78.568	167.141
2011	88.344	100.446	188.790
2012	100.853	111.557	212.410
2013	110.375	123.019	233.394
2014	126.894	108.239	235.133
2015	138.879	101.455	240.334
2016	151.794	101.601	253.395
2017	172.492	104.010	276.502
2018	209.370	105.167	314.537
2019	256.930	116.426	373.356

Kaynak: BSGM, 2020.

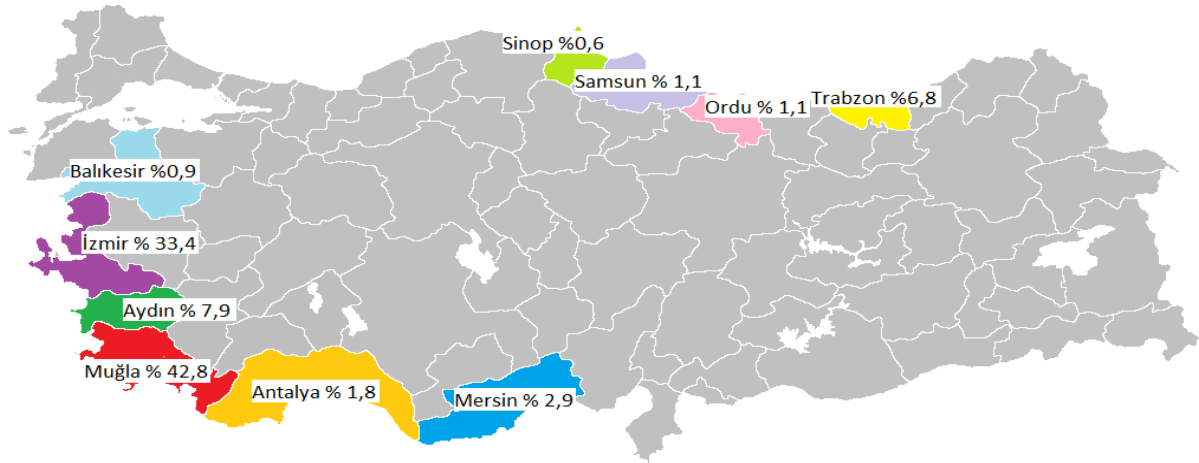
Su ürünleri yetiştiriciliği içsularda baraj gölleri, doğal göller, akarsular ve diğer su kaynaklarında ve denizlerde gerçekleştirilmektedir. İçsularda gerçekleştirilen yetiştiricilik üretim miktarı, 2013 yılına kadar denizlerdekinden fazla olmasına karşın son 6 yıldır denizlerdeki üretim miktarı içsulardan gerçekleşen üretim miktarından fazladır.

Tablo 9. İllere Göre Su ürünleri Yetiştiriciliği (ton)

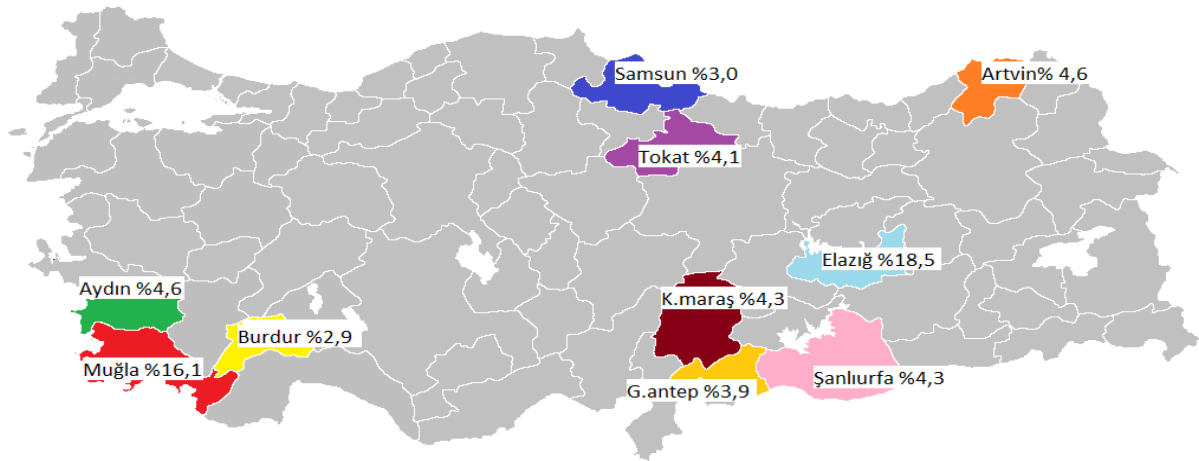
İller	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Muğla	97.562	100.970	102.367	110.764	126.118	139.736
İzmir	42.268	50.703	57.696	67.599	75.098	85.989
Elazığ	21.369	17.766	25.310	25.630	26.010	29.560
Aydın	7.967	8.806	11.207	13.161	22.333	27.589
Mersin	1.014	1.074	3.324	2.963	3.109	18.164
Trabzon	9.538	8.589	8.147	6.857	8.191	10.352
Samsun	5.741	8.078	7.074	9.766	8.155	7.830
Antalya	4.504	4.132	4.092	4.331	7.292	7.661
Ordu	1.591	2.766	2.639	2.855	3.153	3.115
Balıkesir	497	290	627	752	1.153	2.515
Sinop	42	44	43	37	1.542	1.545
Diğer	43.040	37.116	30.869	31.787	32.383	39.300
Türkiye	235.133	240.334	253.395	276.502	314.537	373.356

Kaynak: TÜİK, 2020

Denizlerden yetiştiricilik yoluyla üretilen balıkların % 37’sini levrek, %27’sini çipura, % 3’ünü alabalık oluşturmaktadır. İçsulardan yetiştiricilik yoluyla üretilen balıkların ise %97’lik kısmını alabalık üretimi oluşturmaktadır.

Şekil 4. Denizlerde Yetiştiricilik Yapılan Önemli İller

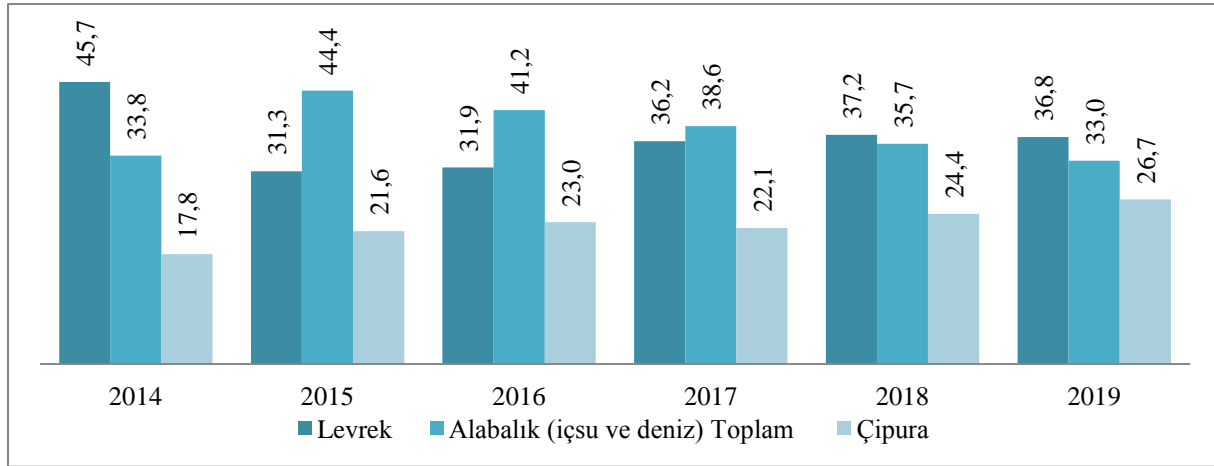

Şekil 5. İçsularda Yetiştiricilik Yapılan Önemli İller

Tablo 10. Türlerine Göre Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı (ton)

Türler	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Levrek (Deniz)	107.533	75.164	80.847	99.971	116.915	137.419
Alabalık (İçsu)	74.653	100.411	99.712	101.761	103.192	113.678
Çipura (Deniz)	41.873	51.844	58.254	61.090	76.680	99.730
Alabalık (Deniz)	4.812	6.187	4.643	4.972	9.235	9.411
Midye (Deniz)		3	329	489	907	4.168
Grenyüz (Sarıağız)	3.281	2.801	2.463	697	1.486	3.375
Alabalık-Salmo Sp. (İçsu)	450	755	1.585	1.944	1.695	2.375
Orkinos	1.136	1.710	3.834	3.802	3.571	2.327
Toplam	235.133	240.334	253.395	276.502	314.537	373.356

Kaynak: TÜİK,2020

Şekil 6. Türlerine Göre Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı Oranları (%), Kaynak: TÜİK, 2020.

3.1.3. Türkiye Su ürünleri Avcılığı

Türkiye'nin avcılık üretiminde deniz ürünleri avcılığının özellikle de deniz balıklarının önemli bir yeri vardır. 2019 yılında toplam avcılık üretiminin %93,2'si denizlerden sağlanmıştır. Toplam avcılığın %71'ini deniz balıkları avcılığı oluştururken, %29'unu diğer deniz ürünleri avcılığı oluşturmuştur.

Tablo 11. Su Ürünleri Avcılık Miktarı (ton)

Yıllar	Deniz	İçsu	Toplam
2010	445.680	40.259	485.939
2011	477.658	37.097	514.755
2012	396.322	36.120	432.442
2013	339.047	35.074	374.121
2014	266.078	36.134	302.212
2015	397.731	34.176	431.907
2016	301.464	33.856	335.320
2017	322.173	32.145	354.318
2018	283.955	30.139	314.094
2019	431.572	31.596	463.168

Kaynak: TÜİK,2020

Denizlerden yapılan avcılıkta en önemli pay Karadeniz Bölgesi'ne aittir. Karadeniz'in 2019 yılında denizlerden yapılan avcılıktaki payı %80 olmuştur.2019 verilerine göre su ürünleri avcılığı bir önceki yıla oranla %47,5 artış göstererek, 463 bin 168 ton olarak gerçekleşmiştir. Deniz ürünleri avcılığı bir önceki yıla göre %52, iç su ürünleri avcılığı ise %4,8 artmıştır.

Tablo 12. Denizlere Göre Avcılık Miktarı (ton)

Yıllar	Akdeniz	Batı Karadeniz	Doğu Karadeniz	Ege	Marmara	TOPLAM
2015	10.031	78.828	241.754	35.351	31.766	397.730
2016	11.724	100.404	122.680	34.690	31.963	301.463
2017	13.811	77.900	157.952	47.676	24.832	322.172
2018	12.726	86.922	89.355	42.612	52.338	283.954
2019	13.802	76.557	270.197	41.216	29.797	431.572

Kaynak: TÜİK,2020.

Denizlerimizden avlanılan en önemli tür hamsidir. Bu türün av miktarındaki değişim su ürünleri üretim miktarında da önemli değişikliklere neden olmaktadır. Avcılık verileri incelendiğinde, 2013 yılından sonra hamsi av miktarında azalış olduğu fakat 2019 yılında bir önceki yıla göre %173 oranında artış olduğu görülmektedir. Hamsiden sonra en fazla avlanılan tür, ülkemizde tüketim alışkanlığı bulunmayan, balık unu ve yağı fabrikalarının hammaddesi olan çaçadır.

Tablo 13. Türlerine Göre Avcılık Miktarı (ton)

Balık türü	2015	2016	2017	2018	2019
Hamsi	193.492	102.595	158.094	96.452	262.544
Çaça	76.996	50.225	33.950	20.057	38.078
Sardalya	16.693	18.162	23.426	18.854	19.119
İstavrit(Kraça)	14.290	8.860	8.066	14.222	13.180
Mezgit	13.158	11.541	8.248	6.814	8.941
İstavrit (Karagöz)	2.373	2.289	4.919	6.456	6.325
Kupez	2.208	2.795	3.175	3.559	2.865
Tekir	3.476	3.047	2.074	2.915	2.342
Kolyoz	1.210	1.602	2.043	1.504	2.334
Kefal	1.783	1.826	2.314	1.592	2.182

Kaynak: TÜİK,2020.

Denizlerden balıklar dışında avlanılan iki önemli tür, ülkemizde tüketilmeyen, yurt dışına ihraç edilen beyaz kum midyesi ve deniz salyangozudur. Tamamına yakın kısmı Karadeniz'den avlanılan bu türlerden beyaz kum midyesinin 2019 yılında üretim miktarı 36 bin ton, deniz salyangozunun ise 11 bin ton civarındadır.

3.2. Tüketim

Türkiye'de kişi başına su ürünleri tüketimi dünya ortalamasına göre düşüktür. Tüketim miktarı, tüketim alışkanlığı, su ürünlerinin üretim miktarı ve fiyatına, tüketici alım gücü gibi faktörlerle ilişkilidir. Türkiye'de su ürünleri tüketimi bölgelere göre farklılık göstermekle birlikte, 2019 yılında kişi başı yıllık su ürünleri tüketimi 6,3 kg olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2020).

Tablo 14. Su Ürünleri Tüketim Miktarları

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tüketim (ton)	494.028	655.789	519.181	572.490	546.737	514.640
Kişi Başına Tüketim (kg)	5,5	6,2	5,5	5,5	6,1	6,3

Kaynak: TÜİK,2020.

3.3. Dış Ticaret

Türkiye, su ürünleri dış ticaretinde pozitif durumdadır. Son yıllarda su ürünleri yetiştiriciliği üretimi ve işleme teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak Türkiye'nin su ürünleri ihracatında da önemli bir artış görülmüştür. 2019 yılındaki ihracat-ithalat verileri incelendiğinde, ihracatın, ithalattan miktar olarak 110 bin ton, parasal değer olarak 836 milyon dolar daha fazla olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre, Türkiye su ürünleri üretiminde 2019 yılında son beş yıla göre en büyük artışı göstermiş olup, ithalatta ise %7,8 oranında azalış kaydedilmiştir.

Tablo 15. Su Ürünleri Dış Ticareti

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Miktar (ton)	Değer (\$)	Değer (₺)	Miktar (ton)	Değer (\$)	Değer (₺)
2010	55.109	312.935.016	471.459.989	80.726	133.829.563	200.395.897
2011	66.738	395.306.914	664.333.252	65.698	173.886.517	290.826.203
2012	74.006	413.917.190	744.907.572	65.384	176.402.894	317.626.975
2013	101.063	568.207.316	1.083.243.678	67.530	188.068.388	359.490.196
2014	115.381	675.844.523	1.481.211.383	77.551	198.273.838	435.691.472
2015	121.053	692.220.595	1.879.701.163	110.761	250.969.660	685.467.749
2016	145.469	790.303.664	2.398.269.090	82.074	180.753.629	548.878.092
2017	156.681	854.731.829	3.128.112.446	100.444	230.111.248	841.383.610
2018	177.500	951.793.070	4.578.607.932	98.315	188.965.220	898.860.692
2019*	200.226	1.025.617.723	5.818.776.189	90.684	189.438.745	1.076.277.706

Kaynak: TUIK, 2020. *2019 yılından itibaren 010690009011 ve 020890700000 nolu GTİP'ler eklenmiştir.

3.3.1 İthalat

Toplam su ürünleri ithalat değerinin en fazla Norveç'ten (%35) ithal edilen su ürünleri için harcanmaktadır. Norveç'ten özellikle somon ve uskumru/kolyoz ithalatı yapılmaktadır. Fas ve Libya'dan ise avcılığı uluslararası kotaya tabi olan canlı orkinoslar, Türkiye'deki çiftliklerde semirtilmek amacıyla ithal edilmektedir. 2019 yılında miktar olarak en fazla ithalat %23 ile Fas'tan karşılanmakla beraber, son yıllara bakıldığında toplam ithalat miktarında azalış gözlenmektedir.

Tablo 16. Su Ürünleri İthalat Miktarı (ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Fas	11.530	15.193	19.757	21.436	21.217
Norveç	43.338	22.194	32.559	27.740	19.174
İspanya	3.776	7.466	11.924	6.983	8.719
İzlanda	6.260	4.275	6.295	4.624	6.638
Rusya	56	129	101	2.709	6.337
Sejšeller	4.659	3.088	6.166	5.553	5.254
Çin	3.291	2.310	3.350	3.416	4.353
Hindistan	2.250	1.151	2.567	3.151	3.263
Vietnam	2.172	2.398	1.912	1.973	2.235
Hollanda	39	54	1.782	78	1.923
Diğer	33.411	23.820	14.030	20.650	11.570
Dünya	110.781	82.080	100.444	98.314	90.684

Kaynak: TUIK,2020.

3.3.2 İhracat

Türkiye'de 2019 yılında üretilen su ürünleri, dünya genelinde 80 ülkeye ihraç edilmiştir. İhracat miktarı bir önceki yıla göre %13'lük artışla 200 bin 226 ton olarak kaydedilmiştir. Bu ihracat miktarı 1 milyar Dolar'a karşılık gelmektedir. Son beş yılda toplam ihracat miktarı %62 oranında artarken, Yunanistan'a yapılan ihracat oranı 9 kat arttığı tespit edilmiştir. 2019 yılında en fazla ihracat %12 ile İtalya'ya gerçekleşmiştir.

Tablo 17. Su Ürünleri İhracat Miktarı (ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
İtalya	17.726	22.104	19.983	20.534	24.308
Hollanda	18.826	21.429	21.636	22.045	23.493
Rusya	8.705	8.905	10.507	14.729	19.293
Yunanistan	1.938	3.994	7.442	14.156	17.427
Almanya	11.568	14.773	12.458	10.725	12.254
İspanya	7.074	6.087	7.992	11.225	11.119
Birleşik Krallık	7.238	8.271	9.330	9.509	9.926
Irak	8.583	11.346	7.186	4.972	8.705
Lübnan	6.434	7.341	7.513	9.359	8.096
Japonya	2.983	3.429	4.108	4.350	7.481
Diğer	32.689	40.968	48.525	55.897	58.124
Dünya	123.764	148.645	156.681	177.500	200.226

Kaynak: TÜİK,2020.

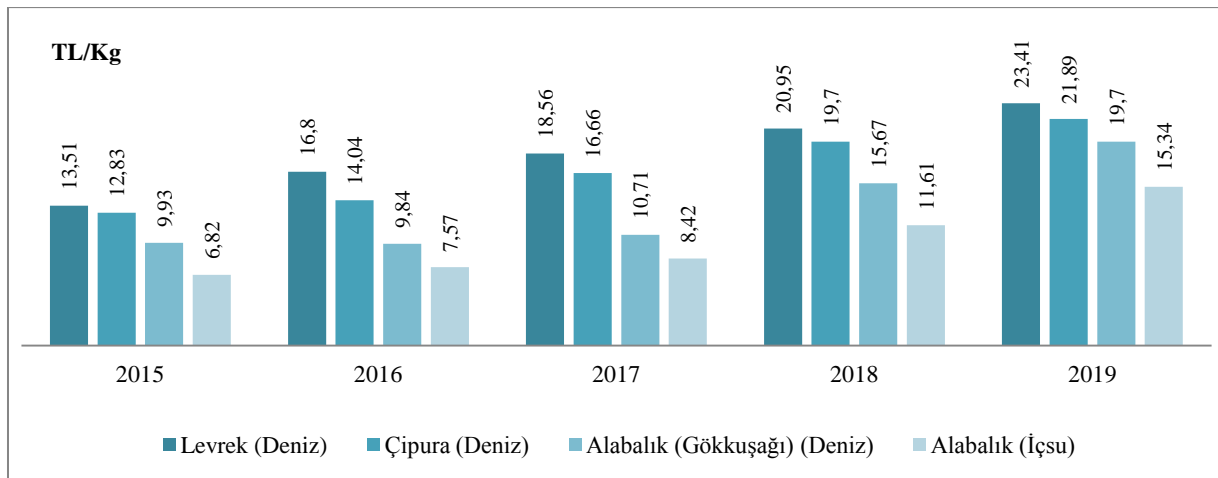
3.4. Su Ürünleri Fiyatları

Yetiştiricilik ürünlerinin fiyatları üzerinde, yem fiyatlarının etkisi önemli olup, yem fiyatlarındaki değişimler ürün satış fiyatını doğrudan etkilemektedir. Hem yem ham maddelerinin çoğunlukla ithal ediliyor olması hem de yetiştirilen balıkların önemli miktarının ihraç ürünü olması nedeniyle yetiştiricilik ürünlerinin fiyatları üzerinde döviz kurlarının da etkisi bulunmaktadır. Su ürünleri yetiştiricilik miktarında denizlerde levrek ve çupra iç sulara ise alabalık yetiştiriciliğinin ekonomik önemi büyüktür. Üç ürün de yıllar itibariyle düzenli fiyat artış grafiğinde devam etmektedir.

Tablo 18. Su Ürünleri Yetiştiricilik Fiyatları (TL/Kg)

Türler	2015	2016	2017	2018	2019
Levrek (Deniz)	13,5	16,8	18,6	20,9	23,4
Alabalık (İçsu)	6,8	7,6	8,4	11,6	15,3
Çipura (Deniz)	12,8	14,1	16,7	19,7	21,9
Alabalık (Gökkuşluğu) (Deniz)	9,9	9,8	10,7	15,7	19,7
Midyeye (Deniz)	2	5,77	4,5	6,5	8,7
Grenyüz (Sarıağız)	15,3	18,9	22,2	25,1	26,5
Alabalık (Salmo Sp.) (İçsu)	9,8	11,4	13,9	16,1	23,6
Orkinos	43,5	44,8	49,8	60,9	68,7

Kaynak: TÜİK,2020.

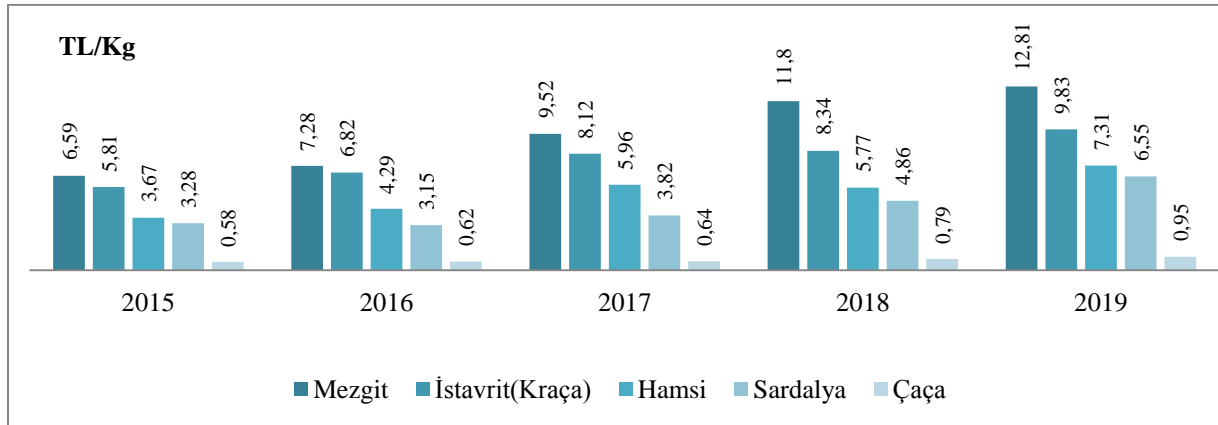
Şekil 7. Türkiye Su ürünleri Yetiştiricilik Üretici Fiyatları (TL/kg), Kaynak: TÜİK, 2020

Avcılık ürünlerinin fiyatları aslında günden güne bile değişebilmektedir. Genel olarak avcılık miktarı arttıkça fiyatlar düşmekte, avcılığın azaldığı dönemlerde veya avcılık sezonu dışında balık fiyatları yükselmektedir. Diğer yandan su ürünleri fiyatlarında bölgeler arasında da farklılık görülmektedir. Bunun nedeni ise iç bölgelere nakliye maliyeti nedeniyle balık fiyatlarının artmasıdır.

Tablo 19. Türkiye Su Ürünleri (avcılık) Fiyatları (TL/Kg)

Türler	2015	2016	2017	2018	2019
Çaça	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9
Hamsi	3,7	4,3	5,9	5,8	7,3
İstavrit(Kraça)	5,8	6,8	8,1	8,3	9,8
İstavrit(Karagöz)	6,7	7,4	8,5	9,5	11,8
Kefal	7,2	7,9	8,9	10,8	11,5
Kolyoz	5,8	5,9	6,8	8,1	9,7
Kupez	4,4	4,3	4,9	5,5	6,33
Mezgit	6,6	7,3	9,5	11,8	12,8
Sardalya	3,3	3,2	3,8	4,9	6,6
Tekir	13,2	13,9	17,1	19,3	22,9

Kaynak: TÜİK,2020.

Şekil8. Türkiye Su Ürünleri Avcılık Üretici Fiyatları (TL/Kg), Kaynak: TÜİK, 2020.

3.5. Türkiye’de Su ürünleri Destekleme Politikaları

Su ürünleri sektörü, 2003 yılından itibaren destekleme kapsamına alınmıştır. Alabalık yetiştiriciliğine 0,75TL/Kg, yeni türlerin yetiştiriciliğine 1,50TL/Kg, kapalı sistem üretimine 1,50TL/Kg, sazan üretimine 0,50 TL/Kg ve midye 0,10TL/Kg destek verilmektedir. Ayrıca hastalıktan arı kuluçkahane damızlık alabalık desteği 60TL/adet olarak verilmektedir. Su ürünleri yetiştiricilik belgesi bulunan ve entansif yetiştiricilik yapanlar destekleme kapsamındadır.

3.6. Su Ürünleri Yetiştiricilik Yem Fiyatları

Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü verilerine göre 2020 yılında alabalık ve levrek yemi kg fiyatı bir önceki yılın aynı ayına göre değerlendirildiğinde; alabalıkta %13,4’lük bir artışla ortalama 13TL/kg’a, levrekte ise %10’luk artışla ortalama 11 TL/kg’a yükselmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında yem fiyatlarında %50’inin üzerindeki artış kur farkından kaynaklanmaktadır.

Tablo 20. Balık Yem Fiyatları (Kg/TL)

	2016	2017	2018	2019	2020
Alabalık Yemi	4,64	5,58	8,38	11,32	12,84
Levrek- Çupra Yemi	4,62	5,58	8,11	10,05	11,07

Kaynak: GKGM, 2020.

Tarım sektöründe girdi fiyatlarındaki değişikliklerin ürün fiyatlarına kısa dönemde yansımaları beklenirken balık yetiştiriciliğinde, sektörünün yapısı gereği değişikliklerin ürün fiyatına yansımaları farklılık gösterebilmektedir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Su ürünleri üretimi yoğun olarak Asya, Amerika ve Avrupa'da yapılmaktadır. Üretimde, avcılık yoluyla yapılan üretim son yıllarda nispeten sabit bir seyir göstermiş olup, su ürünleri avcılığı toplam üretimi 90 milyon ton seviyelerinde seyretmektedir. Yetiştiricilik üretimi ise sürekli olarak artmakta ve tüm gıda ürünleri üretimi içerisinde en hızlı büyümeyi göstermektedir. Dünya su ürünleri üretiminde hem avcılık hem yetiştiricilik alanlarında Çin lider konumda olup, 2018 yılında dünya üretiminin %62,2 sini karşılamıştır. Dünya üretimine benzer şekilde; Tarım Orman Bakanlığı tarafından uygulanan politikalar, su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesine yönelik yapılan desteklemeler sayesinde Türkiye'nin su ürünleri üretimi sürekli artmaya devam etmekte ve toplam üretim içerisinde yetiştiriciliğin payı yükselmektedir. Son yıllarda üretim ve işleme teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak Türkiye'nin su ürünleri ihracatında da önemli bir artış görülmüştür. 2019 yılındaki ihracat-ithalat verileri incelendiğinde, ihracatın, ithalattan miktar olarak 110 bin ton, parasal değer olarak 836 milyon dolar daha fazla olduğu görülmektedir. 2019 yılı ihracat değeri 1 milyar dolardan fazladır.

Yapılan bilimsel araştırmalar önümüzdeki yıllarda su ürünlerine olan yatırımın artacağını, 2030 yılında yetiştiricilikle elde edilen su ürünleri miktarının, avcılıkla elde edilen su ürünleri miktarına eşit olacağını ve uzun vadede yetiştiricilik sektörünün avcılık sektörünü geçeceğini göstermektedir (FAO, 2018). Su ürünleri yetiştiriciliğinin dünya balık arzında daha yüksek bir payı temsil etmesi beklendiğinden, ulusal ve uluslararası balık pazarlarında fiyat oluşumu üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olabilir.

Dünya Genelinde su ürünleri yetiştiriciliğinde girdilerde (yem, enerji ve petrol) maliyet artışının büyümeyi yavaşlatması muhtemeldir. Buna ek olarak, Çin'in avcılık ve yetiştiricilik yoluyla üretimindeki yavaşlama, Çin'de fiyatların yükselmesine neden olabileceği ve bunun dünya fiyatlarına yansıtacağı düşünülmektedir. Yüksek yem fiyatlarının, su ürünleri yetiştiriciliğinde tür çeşitliliği üzerinde etkisinin olabileceği ve daha az yem, daha ucuz yem gerektiren veya hiç yem gerektirmeyen türlere doğru bir kayma olabileceği düşünülmektedir. Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğine verilen destek çeşitlerinin ve destek miktarının artması, ihracatın artması (dış talep) ve sektörün ihtiyatlı davranarak balık yemini daha önceden temin etmesi gibi faktörler, yem maliyetlerindeki artışın fiyat üzerindeki baskısını önlemede etkili olduğu söylenebilir. Ancak önümüzdeki yıllarda, balık yemi fiyatlarındaki artışın bu şekilde devam etmesi durumunda balık yetiştiriciliği sektörünü olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Su ürünleri yetiştiriciliğinde, üretimin artırılması ve işletmelerin büyütülmesi amacıyla verilen desteklemelerin, üretimi daha verimli hale getirecek şekilde FSR (yem değerlendirme) oranı ve türlerin yetiştiricilik maliyetlerine göre yeniden düzenlenmesi, iyi tarım uygulamalarına ve izlenebilirlik sağlanmasına yönelik şartların oluşturulması ile yetiştiriciliğin gelişime büyük oranda katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

2020'nin ilk aylarından beri tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19'un su ürünleri üretimini önemli derecede etkilemekle beraber, küresel anlamda su ürünleri ticaretinde kilit konumda olan ithalat ve ihracatçıların olumsuz yönde etkileyeceği öngörülmektedir. Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğinde, 2020 yılının ilk aylarında hava şartlarının uygunluğu sayesinde balık hasadının planlanan tarihten önce yapılmış olması Covid-19'un üretim miktarına etkisini önlemiştir. Fakat salgın süresince dünya çapında su ürünleri ticaretinde gerçekleşen sıkıntı ve hatta iptallerden dolayı ülkemizde de 2020 yılında özellikle su ürünleri ihracatında daralma olacağı tahmin edilmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de avlanabilir stok büyüklüğüne ulaşılmıştır ve avcılık yoluyla üretimi artırma imkânı bulunmamaktadır. Avcılık politikaları oluşturulurken denizler ve içsuların her türlü kirlenme ve bozulmadan korunması birinci öncelik olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Su ürünleri, sağlıklı beslenme öğelerinin vazgeçilmezleri arasında yer alan bir besin maddesidir. Özellikle obezite ile mücadelede Dünya Sağlık Örgütü iyi bir hayvansal protein kaynağı olarak balık ve su ürünlerine vurgu yapmaktadır. Ancak kişi başı tüketim verileri incelendiğinde ülkemizde su ürünleri tüketim alışkanlığının gelişmemiş ülkelerin dahi gerisinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tüketimi artırmaya yönelik yayım çalışmaları yapılması gerekmektedir.

5. EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Dünya Avcılık Miktarı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	16.117.816	16.386.165	15.787.555	15.373.195	14.647.820
Endonezya	6.459.893	6.690.918	6.543.195	6.736.980	7.216.257
Peru	3.573.371	4.824.050	3.796.978	4.157.414	7.169.817
Hindistan	4.980.603	4.843.388	5.176.369	5.531.313	5.320.253
Rusya	4.259.096	4.457.163	4.759.392	4.864.504	5.108.858
ABD	4.984.834	5.040.358	4.903.670	5.034.030	4.744.569
Vietnam	2.743.462	2.860.638	3.077.841	3.315.207	3.347.039
Norveç	2.301.697	2.293.870	2.033.818	2.378.511	2.488.979
Japonya	3.639.028	3.404.055	3.200.094	3.205.754	3.130.925
Şili	2.175.459	1.786.249	1.497.230	1.918.958	2.122.431
Filipinler	2.249.413	2.154.541	2.027.728	1.889.638	2.052.161
Myanmar	1.970.550	1.970.470	2.072.390	2.155.440	2.033.110
Bangladeş	1.591.190	1.623.837	1.674.770	1.801.084	1.871.225
Tayland	1.670.035	1.501.370	1.530.544	1.500.447	1.707.136
Meksika	1.520.884	1.468.232	1.511.352	1.628.724	1.692.540
Malezya	1.468.726	1.496.055	1.584.371	1.474.370	1.461.701
Morocco	1.365.260	1.364.947	1.447.023	1.377.459	1.371.720
İzlanda	1.077.081	1.319.595	1.067.517	1.176.676	1.259.293
Moritanya	378.339	403.776	609.754	794.580	967.707
İspanya	1.062.752	975.578	913.368	950.354	925.536
Dünya	90.383.193	91.611.809	89.628.685	93.117.193	96.429.088

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 2. Dünya Yetiştiricilik Miktarı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	42.298.933	43.749.817	45.817.580	46.824.891	47.559.779
Hindistan	4.890.000	5.260.000	5.700.000	6.180.000	7.066.000
Endonezya	4.298.295	4.379.970	4.952.018	5.570.686	5.451.806
Vietnam	3.340.015	3.462.352	3.570.402	3.820.960	4.134.000
Bangladeş	1.956.925	2.060.408	2.203.554	2.333.352	2.405.416
Mısır	1.137.091	1.174.831	1.370.660	1.451.841	1.561.457
Norveç	1.332.497	1.380.839	1.326.157	1.308.485	1.354.941
Şili	1.214.523	1.045.790	1.035.254	1.202.948	1.266.054
Myanmar	962.156	997.306	1.017.614	1.048.692	1.130.350
Tayland	897.865	920.323	962.673	893.974	890.864
Filipinler	788.029	781.798	796.393	822.466	826.060
Japonya	647.941	705.472	676.826	615.358	642.875
Brazilya	563.500	574.500	590.000	595.000	605.000
Kore	480.394	479.360	507.962	573.194	568.350
Ekvator	368.457	426.660	451.335	469.750	539.750
ABD	421.189	426.002	444.679	439.670	468.185
İran	320.174	346.118	398.129	412.887	439.718
İspanya	282.238	289.820	283.828	311.023	347.814
Türkiye	234.302	238.964	250.331	273.477	311.681
Nijerya	313.231	316.727	306.767	296.191	291.323
Dünya	70.554.125	72.812.262	76.557.980	79.610.229	82.121.853

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 3. Dünya İthalat Miktarı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	4.279.265	4.073.239	4.019.939	4.875.918	5.208.261
ABD	2.590.612	2.649.406	2.733.021	2.808.762	2.892.634
Japonya	2.532.091	2.477.897	2.375.153	2.467.071	2.372.128
Tayland	1.624.878	1.620.658	1.868.170	1.924.536	2.129.605
İspanya	1.617.854	1.669.245	1.715.516	1.768.442	1.766.380
Kore	1.352.703	1.400.238	1.436.649	1.479.637	1.555.022
Danimarka	1.382.484	1.383.377	1.500.899	1.377.571	1.430.974
Fransa	1.121.097	1.130.650	1.151.490	1.183.611	1.204.221
Almanya	1.303.765	1.206.889	1.241.760	1.157.561	1.173.045
İtalya	1.054.524	1.078.631	1.108.828	1.115.931	1.137.854
Hollanda	975.945	859.541	891.597	1.104.170	1.099.487
İsviçre	755.547	825.325	806.859	736.587	820.477
İngiltere	801.401	768.950	822.805	801.837	798.933
Norveç	681.507	626.031	631.626	646.780	631.723
Polonya	544.506	541.736	576.329	587.142	618.950
Rusya	935.047	588.555	533.521	622.707	607.307
Vetnam	413.326	431.110	478.819	626.474	546.114
Portekiz	478.963	485.818	508.797	535.571	524.897
Kanada	519.702	508.332	545.424	533.883	523.298
Filipinler	302.917	384.843	417.022	493.535	473.963
Dünya	37.497.832	36.539.298	36.922.072	38.668.582	39.857.163

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 4. Dünya İthalat Değeri (1000\$)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	21.512.467	20.052.419	20.762.702	21.842.536	23.943.195
Japonya	15.204.333	13.752.060	14.216.106	15.352.351	15.713.511
Çin	8.890.462	8.722.361	9.055.258	11.027.653	14.692.233
İspanya	7.049.188	6.502.993	7.176.867	8.032.957	8.641.041
İtalya	6.146.079	5.579.026	6.197.286	6.588.912	7.108.200
Fransa	6.672.044	5.802.808	6.241.455	6.766.261	7.078.772
Almanya	6.095.489	5.189.958	5.661.524	5.780.943	6.048.383
Kore	4.310.293	4.384.055	4.635.561	5.137.626	5.960.492
İsviçre	4.787.656	4.429.795	5.191.746	4.934.766	5.630.244
Hollanda	3.698.793	3.071.269	3.341.043	4.310.968	4.535.928
İngiltere	4.594.760	4.141.346	4.257.050	4.222.259	4.420.872
Tayland	2.840.219	2.615.969	3.179.168	3.669.194	4.068.859
Danimarka	3.731.729	3.264.881	3.693.369	3.790.005	3.952.936
Kanada	3.022.065	2.735.844	2.858.892	2.979.009	3.068.623
Polonya	2.164.501	1.857.786	2.213.691	2.337.030	2.591.800
Portekiz	2.085.827	1.947.992	2.119.660	2.396.614	2.578.487
Rusya	3.058.971	1.685.904	1.703.393	2.024.489	2.278.455
Vetnam	1.289.819	1.300.954	1.366.351	1.765.991	1.859.331
Norveç	1.391.188	1.262.440	1.270.837	1.233.323	1.317.642
Filipinler	266.158	369.746	398.264	585.047	605.809
Dünya	143.597.802	129.690.026	137.184.170	148.603.797	162.103.726

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 5. Dünya İhracat Miktarı (ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	4.097.809	3.999.296	4.173.900	4.274.503	4.250.354
Norveç	2.676.762	2.632.731	2.449.962	2.632.020	2.727.215
Rusya	1.793.548	1.879.379	1.994.626	2.221.395	2.330.007
Vietnam	1.714.701.	1.596.160.	1.665.798	1.823.542	1.717.841
Peru	1.481.520	1.230.631	1.049.583	1.571.649	1.600.177
ABD	1.765.957	1.613.815	1.539.549	1.706.546	1.537.232
Hollanda	1.134.866	1.151.588	1.199.890	1.429.915	1.518.603
Hindistan	1.068.230	1.011.920	1.075.065	1.409.386	1.436.108
Tayland	1.664.372	1.545.968	1.515.437	1.354.237	1.394.091
Şili	1.333.989	1.230.251	1.174.984	1.232.901	1.385.954
İspanya	1.115.313	1.116.949	1.115.898	1.186.375	1.206.754
Danimarka	1.144.762	1.152.403	1.138.523	1.217.553	1.157.338
Hindistan	1.235.452	1.049.218	1.041.066	1.060.279	1.106.086
Ekvator	765.775	792.059	916.611	903.015	1.099.907
Almanya	1.014.458	964.933	925.365	903.255	962.643
İsviçre	729.470	831.465	814.874	779.652	850.167
İngiltere	878.050	820.445	788.220	855.328	811.190
Moritanya	333.615	358.788.	496.204	643.824	788.493
Morocco	593.414	658.405	692.486	717.141	714.912
Tayvan	780.376	787.224	685.019	716.259	685.568
Dünya	37.911.382	36.886.187	37.133.319	40.205.310	41.546.953

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 6. Dünya İhracat Değeri (1000\$)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	20.606.945	20.648.454	21.844.049	21.578.683	21.531.676
Rusya	6.180.647	6.365.884	6.827.048	7.391.752	7.591.043
Norveç	4.617.069	4.433.579	4.263.291	4.478.110	4.721.509
Vietnam	3921105	3811112	4.122.051	4.467.345	4.288.799
ABD	4.223.138	4.156.590	3.886.452	4.140.288	3.884.135
Peru	2.579.671	2.599.608	2.156.700	2.785.898	3.737.037
Tayland	4.254.323	4.035.426.	3.913.202.	3.596.158.	3.711.387
Hindistan	3.039.266	2.961.497	3.205.281	3.507.148	3.630.891
Endonezya	3.300.198	3.068.588	3.122.193	3.288.931	3.228.815
Şili	2.700.797	2.430.190	2.292.659	2.509.763	2.716.379
İspanya	2.381.291	2.381.554	2.326.312	2.382.235	2.426.425
Ekvator	1.557.946	1.584.728	1.840.453	1.903.472	2.192.996
Hollanda	1.414.018	1.463.139	1.519.438	1.871.223	1.902.443
Danimarka	1.689.436	1.700.670	1.677.603	1.845.855	1.737.941
Moritanya	668.635	708.762	904.964	1.255.644	1.687.334
Almanya	1.644.128	1.580.736	1.540.141	1.497.453	1.609.128
Morocco	1.167.531	1.297.084	1.365.358	1.438.751	1.444.721
Tayvan	1.448.237	1417823	1.184.525	1.331.325	1.262.157
İngiltere	1.342.135	1.253.793	1.227.852	1.318.750	1.234.956
İsviçre	853.151	969.501	950.956	899.235	982.229
Dünya	148.693.992	133.406.681	142.968.928	157.656.982	166.737.152

Kaynak: FAO (10.09.2020)

Ek Tablo 7. Türkiye İthalat Miktarı (ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Fas	11.530	15.193	19.757	21.436	21.217
Norveç	43.338	22.194	32.559	27.740	19.174
İspanya	3.776	7.466	11.924	6.983	8.719
İzlanda	6.260	4.275	6.295	4.624	6.638
Rusya	56	129	101	2.709	6.337
Seyşeller	4.659	3.088	6.166	5.553	5.254
Çin	3.291	2.310	3.350	3.416	4.353
Hindistan	2.250	1.151	2.567	3.151	3.263
Vietnam	2.172	2.398	1.912	1.973	2.235
Hollanda	39	54	1.782	78	1.923
Ukrayna	4	108	198	780	1.212
Gürcistan	8.717	6.621	255	3.146	1.023
Fransa	1.688	2.201	3.590	4.956	880
Güney Kore	26	22	109	324	744
Gana	357	619	0	405	621
Şili	551	254	571	632	621
Panama	98	946	1.683	0	543
Senegal	524	992	783	1.669	534
İtalya	310	31	27	873	501
Yunanistan	1.146	226	433	622	496
Dünya	110.781	82.080	100.444	98.314	90.684

Kaynak: TÜİK (10.08.2020)

Ek Tablo 8. Türkiye İthalat Değer (1000\$)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Fas	13.919	16.429	18.961	15.799	14.164
Norveç	122.439	75.691	90.303	73.002	67.105
İspanya	6.430	12.056	20.075	11.853	13.657
İzlanda	20.418	13.655	18.205	12.850	19.259
Rusya	284	587	119	1.812	4.152
Seyşeller	6.032	5.105	13.696	9.132	7.628
Çin	11.710	8.209	11.081	11.412	14.175
Hindistan	6.993	4.012	7.580	8.701	8.484
Vietnam	6.305	6.148	5.384	4.616	4.805
Hollanda	185	222	4.386	483	3.048
Ukrayna	20	398	475	3.442	5.388
Gürcistan	2.066	1.421	98	547	148
Fransa	2.543	3.994	6.402	9.155	1.509
Güney Kore	257	183	174	566	958
Gana	472	736	0	662	865
Şili	2.245	1.247	2.756	1.901	2.198
Panama	135	1.061	3.637	0	792
Senegal	2.157	2.363	1.772	2.818	848
İtalya	947	121	207	1.884	1.055
Yunanistan	2.234	1.184	542	487	480
Toplam	251.102	180.817	230.111	188.951	189.439

Kaynak: TÜİK (10.08.2020)

Ek Tablo 9. Türkiye İhracat Miktarı (ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
İtalya	17.726	22.104	19.983	20.534	24.308
Hollanda	18.826	21.429	21.636	22.045	23.493
Rusya	8.705	8.905	10.507	14.729	19.293
Yunanistan	1.938	3.994	7.442	14.156	17.427
Almanya	11.568	14.773	12.458	10.725	12.254
İspanya	7.074	6.087	7.992	11.225	11.119
Birleşik Krallık	7.238	8.271	9.330	9.509	9.926
Irak	8.583	11.346	7.186	4.972	8.705
Lübnan	6.434	7.341	7.513	9.359	8.096
Japonya	2.983	3.429	4.108	4.350	7.481
ABD	3.413	3.360	4.332	5.483	6.529
Fransa	3.290	3.857	4.999	4.851	4.813
BAE	2.141	2.955	2.403	3.273	4.197
İsrail	1.409	2.789	2.841	2.991	3.701
Suriye	3.592	3.863	3.645	5.115	3.365
Portekiz	1.133	2.948	3.921	3.035	3.249
Güney Kore	841	997	1.663	2.617	2.818
Ukrayna	601	808	1.080	1.633	2.816
Libya	1.389	1.016	4.195	4.761	2.560
Romanya	2.351	2.471	3.072	2.695	2.546
Dünya	123.764	148.645	156.681	177.500	200.226

Kaynak: TÜİK (10.08.2020)

Ek Tablo 10. Türkiye İhracat Değer (1000\$)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
İtalya	93.493	108.867	100.226	102.224	111.423
Hollanda	144.566	159.432	148.587	145.432	142.208
Rusya	41.699	40.001	45.949	68.568	88.637
Yunanistan	8.094	17.810	34.829	63.649	71.560
Almanya	68.539	87.467	66.906	63.620	69.785
İspanya	34.704	29.049	37.527	48.489	43.432
Birleşik Krallık	57.715	65.308	75.312	68.196	65.049
Irak	8.974	13.331	8.436	7.696	10.614
Lübnan	26.834	25.459	27.734	22.959	23.377
Japonya	46.498	43.196	50.985	53.457	85.878
ABD	24.236	27.181	35.649	38.741	39.218
Fransa	18.245	22.486	28.673	27.740	26.775
BAE	12.627	15.083	12.112	15.381	17.522
İsrail	7.628	13.744	14.483	16.643	18.485
Suriye	13.498	10.673	5.358	8.621	5.686
Portekiz	6.102	13.852	18.921	15.251	14.837
Güney Kore	5.260	6.325	11.244	24.394	27.020
Ukrayna	2.916	3.834	4.694	6.739	10.754
Libya	7.320	5.284	23.134	22.959	9.332
Romanya	8.697	8.908	10.326	10.761	10.281
Dünya	705.636	804.981	854.732	951.792	1.025.618

Kaynak: TÜİK (10.08.2020)

KAYNAKLAR

Bilgüven M., Can G., 2018.Balık Yemlerinde Balık Unu Yerine Tavuk Ununun Kullanılma Olanakları, Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:32 Sayı:2 Sayfa: 189-200

BSGM,2020. Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü

FAO, 2020. FishStat Plus-Universal software for fishery statistical time series <http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstat/en>

GKGM, 2020. Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü

Kaya Y., Duyar H.A., Erdem M.E., 2004. Balık Yağ Asitlerinin İnsan Sağlığı İçin Önemi, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, Cilt: 21 Sayı: 3-4 Sayfa: 365-370

TÜİK, 2020. Dış Ticaret İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul>

TÜİK, 2020. Su Ürünleri İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr>

TEPGE YAYIN NO: 317
ISBN: 978-605-7599-43-8

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Ekim 2020

İletişim:
T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah.
Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5458

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz. Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir. Yayın içerisindeki her türlü yorum ve değerlendirmeler yazara aittir. Tarım ve Orman Bakanlığı ve TEPGE'nin görüşlerini yansıtmaz.